

# Sytuacja społeczno-ekonomiczna osób bezrobotnych w województwie mazowieckim

*Socio-economic situation of the unemployed in Masovian Voivodeship*

**Marcin Banaszek, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach**

STRESZCZENIE

Artykuł ma na celu przedstawienie zagadnień związanych z bezrobociem, które jest jednym z najbardziej istotnych zjawisk będących przedmiotem polityki społecznej każdego państwa. W pierwszej części przedstawiono ujęcie teoretyczne bezrobocia, omówiono definicję bezrobocia zarówno z punktu widzenia ekonomicznego, jak i obowiązujących przepisów prawa. Zaprezentowano rodzaje bezrobocia oraz wskazano przyczyny powstawania bezrobocia. Natomiast w drugiej części przedstawiono analizę wyników własnych badań empirycznych na temat sytuacji społeczno-ekonomicznej osób bezrobotnych w województwie mazowieckim.

**Słowa kluczowe:** bezrobocie, rynek pracy, siła robocza, praca.

This article aims to present the issues related to unemployment, which is one of the most important phenomena, which are the subject of social policy of each country. In the first part the author presents the theoretical background of unemployment. It discusses the definition of unemployment, both economically and applicable law. It presents the types of unemployment and indicates the causes of unemployment. In the second part the author presents the analysis of the results of his own empirical researches on the socio-economic situation of the unemployed in the Masovian Voivodeship.

**Keywords:** unemployment, labor market, labor force, work.

ABSTRACT

## Wstęp

Zjawisko bezrobocia, jako pewien stan nierównowagi na rynku pracy, dotyka ogółu społeczeństwa i nie ulega wątpliwości, że bezrobocie to jeden z najważniejszych problemów w Polsce. W każdych wyborach parlamentarnych, od partii politycznych ubiegających się o głosy wyborców, można usłyszeć szereg haseł głoszących poprawę sytuacji na rynku pracy. Zjawisko bezrobocia jest dostrzegane nie tylko w Polsce, ale na całym świecie, zarówno w krajach o ugruntowanej gospodarce rynkowej, jak i tych, które odeszły od gospodarki centralnie planowanej. Rosnąca liczba bezrobotnych to problem dotyczący zarówno państw przodujących, jak i społeczeństw zapóźnionych w rozwoju. Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, nad którym warto rozmyślać, i dla którego warto poszukiwać alternatywnych kierunków rozwoju współczesnego rynku pracy, by stwarzać warunki do jego całkowitego wyeliminowania.

Celem artykułu jest przybliżenie teorii zjawiska bezrobocia oraz przedstawienie sytuacji społeczno-ekonomicznej osób bezrobotnych w województwie mazowieckim. Podstawą omówienia tematu artykułu jest literatura przedmiotu oraz wyniki badań własnych.

## Ujęcie teoretyczne bezrobocia

Na początku rozważań dotyczących zjawiska bezrobocia warto wyjaśnić samo pojęcie bezrobocia, które oznacza zjawisko braku pracy zarobkowej dla osób zdolnych i gotowych do podjęcia pracy. W podmiotowym ujęciu makrosocjalnym, bezrobocie to „stan beczynności zawodowej osób zdolnych do pracy i zgłaszających gotowość do jej podjęcia, dla których podstawą egzystencji są dochody z pracy, w ujęciu przedmiotowym oznacza niezrealizowaną podaż pracy, będącą rezultatem nierównowagi między podażą siły roboczej (zasobów ludzkich) a popytem na pracę (chłonność zatrudnieniową gospodarki)” (Mlonek 1992: 1). Natomiast J. Koral definiuje bezrobocie jako stan przeciwstawny pracy, którą rozumie się jako produkcyjną działalność zarobkową człowieka, co oznacza przesunięcie zasobów pracy ze sfery wytwarzania do sfery bierności zawodowej. Zatem bezrobocie jest stanem przymusowej beczynności osoby ludzkiej (Koral 2009).

Wzrost stopy bezrobocia oraz jego długotrwałość przyczyniły się do powstawania modeli teoretycznych, których głównym celem było wyjaśnienie przyczyn występowania zjawiska bezrobocia oraz przygotowanie działań do skutecz-

nego eliminowania tego zjawiska (Rokicki, Arendt, Kukulak-Dolata, Hryniewicka 2012). Obecnie ekonomiści wyróżniają pięć podstawowych rodzajów bezrobocia z punktu widzenia przyczyn powstawania:

1. Bezrobocie frykcyjne – związane jest z naturalną płynnością siły roboczej, którą umożliwiają mechanizmy rynku pracy oraz pełna swoboda zmiany miejsca i wyboru stanowiska pracy (Kmieciak-Baran 2009). Oznacza pewien stan okresowej dezaktywizacji zawodowej, która wynika z przejściowego niedostosowania podaży kadr oraz popytu na nie, w określonej czasoprzestrzeni społecznej. Ma charakter dobrowolny, czyli pracownicy sami podejmują decyzję o zwolnieniu z dotychczasowej pracy w celu znalezienia nowej pracy w stosunkowo krótkim czasie (Francik, Poczrowski 1996);
2. Bezrobocie koniunkturalne – inaczej zwane cyklicznym, spowodowane jest przez powtarzające się w pewnych odstępach czasu – cykle koniunkturalne, które wywołują zmiany w sferze zatrudnienia i rynku pracy. Związany jest z okresowym osłabieniem ogólnej aktywności gospodarczej (Kwiatkowski 2009). Szczytowa faza cyklu sprzyja maksymalnemu wzrostowi zatrudnienia, natomiast recesja powoduje spadek zatrudnienia oraz pojawienie się bezrobocia koniunkturalnego (Gębski 2011);
3. Bezrobocie klasyczne – jest efektem umyślnego utrzymania płacy realnej powyżej poziomu wyznaczonego przez przecięcie się krzywych podaży i popytu na pracę, czyli pracodawcy oferują zatrudnienie jedynie do pewnego poziomu płac, jeśli poziom jest przekroczony pracodawcy nie zatrudniają dodatkowych osób (Rokicki, Arendt, Kukulak-Dolata, Hryniewicka 2012);
4. Bezrobocie sezonowe – wynika z sezonowości produkcji w niektórych dziedzinach gospodarki, bezpośrednio lub pośrednio uzależnionych od warunków klimatycznych, takich jak: sadownictwo, rolnictwo, cukrownictwo oraz inne przemysły spożywcze czy budownictwo. Występuje również w turystyce i hotelarstwie (Gębski 2011);
5. Bezrobocie strukturalne – dotyczy zmian jakie zachodzą w gospodarce, których efektem jest niedostosowanie siły roboczej do potrzeb pracowników. Jednym z przykładowych czynników strukturalnych bezrobocia w Polsce, który charakteryzuje się dużym stopniem wartości, jest trwająca od lat dysproporcja między edukacją i pracą w ujęciu globalnym, tj. niedostosowanie rozmiarów i struktury kształcenia kadr do potrzeb gospodarki, co skazuje część absolwentów na przymusową bezczynność zawodową (Gębski 2011).

W oparciu o powyższą klasyfikację wyróżnia się również dwa główne typy bezrobocia, z punktu widzenia ich relacji ze zmianami koniunktury, występującymi w każdej gospodarce. Rozróżniamy bezrobocie dobrowolne, do którego zaliczamy: bezrobocie strukturalne, frykcyjne oraz klasyczne i bezrobocie przymusowe, do którego zalicza się bezrobocie koniunkturalne. Bezrobocie dobrowolne nie jest związane ze zmianami popytu wynikającymi z cykli koniunkturalnych. Osoba bezrobotna świadomie rezygnuje z szansy podjęcia zatrudnienia. Natomiast bezrobocie przymusowe to sytuacja, kiedy osoba bezrobotna jest chętna podjąć pracę za obowiązującą na rynku stawkę płacy, ale mimo to nie może znaleźć zatrudnienia (Rokicki, Arendt i inni 2012).

Mówiąc o zjawisku bezrobocia, nie można pominąć precyzyjnej, prawnej definicji osoby bezrobotnej. Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 roku bezrobotny jest „osobą, członkiem rodziny obywatela polskiego, niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo, jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

- ukończyła 18 lat;
- nie osiągnęła wieku emerytalnego;
- nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;
- nie jest właścicielem lub posiadaczem samodzielnym lub zależnym nieruchomości rolnej, w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121 i 827 oraz z 2015 r. poz. 5), o powierzchni użytków rolnych

przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;

- nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z dwóch hektarów przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie;
- nie złożył wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis: zgłosił do ewidencji działalności gospodarczej wnioszek o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo nie upłynął jeszcze okres do, określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej;
- nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego;
- nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;
- nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego;
- nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;
- nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego, o którym mowa w artykule 70 ustęp 6;
- nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników” (Dz. U. z 2004 r. nr 99, poz. 1001, Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy).

Należy w tym miejscu zauważyć, że powyższa definicja osoby bezrobotnej jest bardziej szczegółowa niż te, zamieszczone wcześniej w Ustawie z dnia 16 października 1991 roku o zatrudnieniu i bezrobociu oraz w Ustawie z dnia 14 grudnia 1994 roku o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.

### Przyczyny powstawania bezrobocia

Problem bezrobocia pojawił się w pierwszym roku transformacji pod wpływem przemian gospodarczych i politycznych będących efektem restrukturyzacji gospodarki. Zainicjowane reformy społeczno-ekonomiczne stanowiły wyzwanie dla całego społeczeństwa. Towarzyszyły im głębokie przemiany polskiego rynku pracy. W czasie budowania wolnorynkowej gospodarki, rynek pracy przekształcił się w rynek permanentnego braku popytu na pracę. W efekcie czego nastąpił wzrost masowego bezrobocia (Gębski, 2011). Zdaniem W. Furmanka na bezrobocie mają wpływ głównie następujące przyczyny (Furmanek 2008):

- nieodpowiednie prowadzenie polityki restrukturyzacji gospodarki;
- nieracjonalna struktura zatrudnienia, która pozostała po latach realnego socjalizmu;
- brak docenienia ludzkiej pracy oraz negatywnego znaczenia bezrobocia;
- zmniejszenie popytu na pracę;
- spadek siły nabywczej ludności;
- niedomaganie instytucji rynku pracy;
- otwarcie na import w warunkach niskiej efektywności i konkurencyjności polskich zakładów pracy;
- niesłuszne zaliczanie pracowników do bezrobotnych;
- przebieg procesów prywatyzacyjnych;
- zatrudnienia w ramach szarej strefy;
- migracja zarobkowa.

Przyczyny powstawania bezrobocia wyjaśniają dwie szkoły: neoklasyczna oraz keynesowska. Szkoła neoklasyczna prezentuje założenia funkcjonowania doskonałego rynku pracy, który cechuje się maksymalizacją korzyści zarówno przez pracodawców jak i pracowników, elastycznymi warunkami pracy oraz mobilnością siły roboczej (Unolt 1999). Na przedstawionym rynku pracy płaca jest oceną pracy, jej zmiany wpływają zarówno na reakcje pracownika, jak i pracodawcy. Reakcje te polegają na tym, że wzrost płacy realnej powoduje zmniejszenie popytu na pracę przy jednoczesnym wzroście podaży pracy. Natomiast spadek płacy realnej wywołuje zwiększenie popytu na pracę, a także ograniczenie jej podaży. Rynek pracy cechuje się tendencją do ustalenia równowagi między popytem a podażą pracy,

co w konsekwencji prowadzi do utrzymywania stanu pełnego zatrudnienia (Szałkowski 1992).

Przedstawiciele szkoły keynesowskiej wyrażają poglądy, że rynek pracy nie charakteryzuje się tendencją do utrzymywania równowagi w warunkach swobodnego działania, gdyż popyt na pracę utrzymuje się na niższym poziomie niż jej podaż. Uważają, że swobodne działania mechanizmu rynku pracy prowadzą do bezrobocia. Ich zdaniem państwo powinno aktywnie interweniować za pomocą instrumentów fiskalnych i pieniężnych, których stosowanie pobudziłoby popyt na produkowane towary (Milewski 2015).

Należy podkreślić, że przedstawiona próba wyjaśnienia przyczyn bezrobocia, uwzględnia jedynie związek bezrobocia z płacą realną. Ponadto występuje szereg innych czynników zarówno ekonomicznych, jak i pozaekonomicznych, które determinują popyt na pracę i podaż. Czynniki pozapłacowymi, które ograniczają popyt na pracę, są między innymi szybki postęp technologiczny i techniczny. Warto zwrócić uwagę, że dotychczasowe procesy produkcyjne w przeważającej mierze są zautomatyzowane. Człowiek, w niektórych procesach produkcyjnych, może w ogóle nie uczestniczyć lub jego rola może zostać ograniczona do minimum, np. do zaprogramowania urządzeń produkcyjnych. Następnie restrukturyzacja gospodarki również może przyczynić się do zwiększenia bezrobocia poprzez prowadzenie do przyspieszonego rozwoju nowoczesnych gałęzi gospodarki oraz branż produkcji, w których postęp techniczny jest najszybszy. Kolejnym czynnikiem pozapłacowym może być niedostatek środków finansowych oraz niewłaściwy rozwój instytucji, powołanych do przeciwdziałania bezrobociu (Gębski 2011).

Bezrobocie pozostaje wciąż narastającym i nierozwiązanym problemem dla władzy państwowej, jak i dla społeczeństwa. Bycie bezrobotnym to dla wielu osób nowe, niekiedy nieoczekiwane doświadczenie, z którym nie zawsze wszyscy są w stanie sobie poradzić. Po latach, kiedy pracę traktowano jako dobro, które było dostępne dla wszystkich osób, dziś przychodzą czasy, kiedy trzeba się zmierzyć ze zjawiskiem bezrobocia. Sytuacja człowieka pozbawionego możliwości urzeczywistnienia w swoim życiu jednej z kluczowych wartości – pracy, zawsze jest trudna i złożona (Rosalska, Wawrzonek 2015). Mimo wielu przemian, nie podlega wątpliwości fakt, że praca jest nadal niezbędną człowiekowi do pełnego rozwoju, gdyż stanowi ona obowiązek wynikający zarówno z potrzeb życiowych, jak i ze znaczenia pracy dla pełni człowieczeństwa (Pikuła 2014). Dlatego należy poszukiwać odpowiednich narzędzi, które przyczynią się do rozwiązania problemów z bezrobociem.

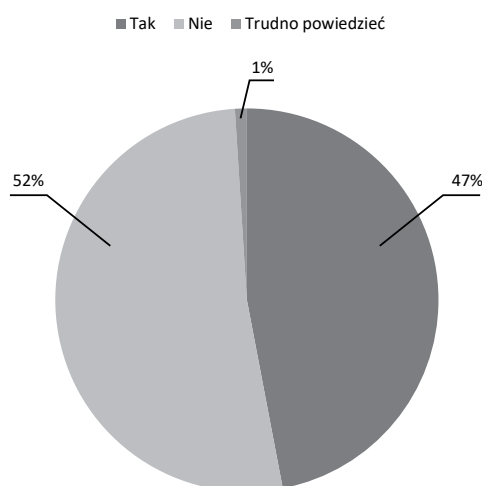
## Analiza wyników badań empirycznych

Badania mają na celu określenie sytuacji społeczno-ekonomicznej osób bezrobotnych w województwie mazowieckim oraz zbadanie ich przeszłych i obecnych doświadczeń, związanych z bezrobociem. Ponadto, badania są próbą uzyskania odpowiedzi na pytanie, do jakich wyrzeczeń są gotowi bezrobotni, by zdobyć pracę? Badania zostały przeprowadzone w październiku i listopadzie 2015 roku na grupie liczącej 64 dorosłych mieszkańców województwa mazowieckiego. Dla potrzeb niniejszego artykułu Autor posłużył się metodą sondażową. Jako technikę badawczą Autor wybrał technikę wywiadu, która jest wykorzystywana zarówno w badaniach ilościowych, jak i jakościowych. „Jest to technika, która przez zaplanowaną, ukierunkowaną rozmowę z wybranym osobnikiem danej zbiorowości i stawianie przez badacza wielu celowych pytań oraz podawania impulsów, czy stwarzanie odpowiedniej motywacji, pozwala uzyskać od badanego, wyznaczone przez plan i procedurę badawczą, określonego rodzaju informacje” (Pilch, Bauman 2001).

W celu ustalenia odsetka rodzin, których dotyczy zjawisko bezrobocia, Autor zapytał respondentów czy ktoś z ich gospodarstwa domowego jest osobą bezrobotną, która ciągle jej poszukuje i jest gotowa do podjęcia pracy w najbliższym czasie. Odpowiedzi respondentów zostały przedstawione na wykresie 1.

Wykres 1. Bezrobocie w rodzinach respondentów województwa mazowieckiego

Czy ktoś z Pana/i gospodarstwa domowego jest osobą bezrobotną, która ciągle szuka pracy i jest gotowa podjąć ją w najbliższym czasie?



Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

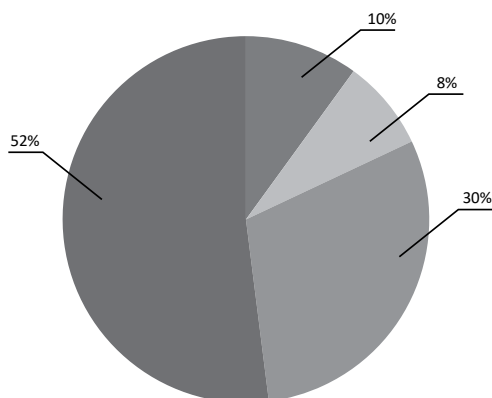
Zjawisko bezrobocia występuje w 47% rodzin respondentów województwa mazowieckiego. Na zjawisko bezrobocia najczęściej uwagę zwracają respondenci o najniższych dochodach *per capita* i osoby, które najgorzej oceniają sytuację materialną swoich gospodarstw domowych, a także osoby z wykształceniem podstawowym. 52% respondentów deklaruje, że w ich gospodarstwach domowych nie ma osób bezrobotnych. Natomiast 1% badanych nie była w stanie jednoznacznie stwierdzić, czy w ich gospodarstwie domowym występuje osoba bezrobotna. Związane to było z podejmowaniem przez członka rodziny pracy tymczasowej.

Zgodnie z uzyskanymi deklaracjami, respondenci, w swoim przekonaniu bezrobotni, stanowili 10% wszystkich badanych, co przedstawione zostało na wykresie 2.

Wykres 2. Doświadczenia związane z bezrobociem

Czy jest Pan/i obecnie bezrobotny/a lub czy był/a Pan/i bezrobotny/a w przeszłości?

- Tak, jestem w tej chwili bezrobotny/a
- Nie jestem bezrobotny/a, ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny/a przez dłuższy czas
- Nie jestem bezrobotny/a, ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny/a przez krótszy czas
- Nie jestem bezrobotny/a i nigdy nie byłem(a)m

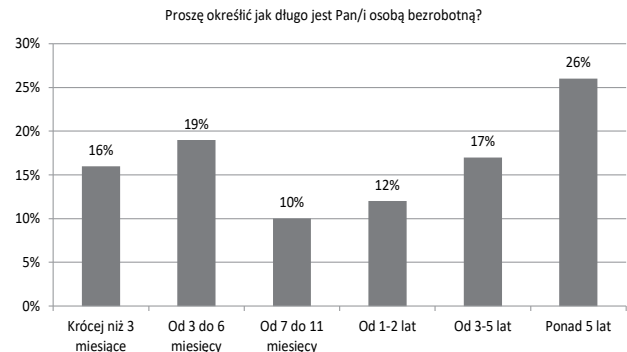


Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Osoby, które w przeszłości były osobami bezrobotnymi stanowiły 38% badanych, z czego przez dłuższy czas bezrobotnymi było 8% badanych, a przez krótszy czas 30%. Bezrobocia do tej pory nie doświadczyła ponad połowa respondentów (52%). Osoby, które określają się mianem bezrobotnych to respondenci, którzy dysponują najniższym dochodem w przeliczeniu na osobę. Natomiast badani, którzy nigdy nie doświadczyli zjawiska bezrobocia to głównie osoby starsze, mające co najmniej 65 lat, a także najmłodszy badani w wieku 18-24 lat. W głównej mierze w grupie najmłodszych znajdowali się studenci, którzy dopiero zdobywają doświadczenie oraz wiedzę, by z powodzeniem wejść na rynek pracy.

W województwie mazowieckim bezrobocie ma charakter bezrobocia długotrwałego, co wynika z przedstawionych danych na wykresie 3.

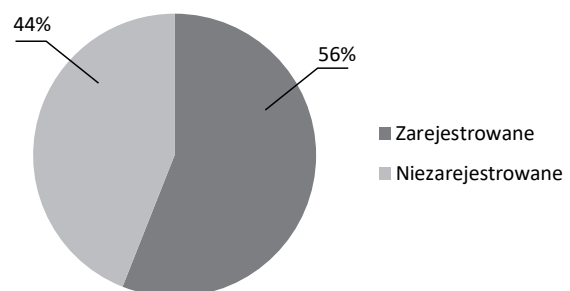
Wykres 3. Okres czasu pozostawania bez pracy



Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Z badań wynika, że aż 55% osób bez pracy pozostaje dłużej niż rok. W tym 26% respondentów nie ma zatrudnienia od ponad pięciu lat. Taki stan może wynikać z faktu, że osoby bezrobotne mogą nie być odpowiednio przygotowane do efektywnego poszukiwania pracy. Publiczne służby zatrudnienia powinny wspierać takie osoby różnymi zajęciami aktywizacyjnymi, których celem byłoby przygotowanie osób bezrobotnych do czynnego i efektywnego poszukiwania zatrudnienia. Osoby pozostające bez pracy potrzebują poradnictwa i informacji zawodowych, które ułatwią im wyjście z tej niekomfortowej ekonomicznie sytuacji. Od trzech do pięciu lat bez pracy pozostaje 17% badanych. Natomiast respondenci od roku do dwóch lat pozostający bez pracy stanowią 12% osób. Wśród badanych deklarujących bezrobocie krótsze niż rok (łącznie 45%) znaczną część, bo aż 19%, stanowią osoby pozostające bez pracy od trzech do sześciu miesięcy. Co piąty bezrobotny (16%) nie pracuje od trzech miesięcy do pół roku, a co szósty (19%) stracił pracę w ostatnim kwartale. Deklaracje rejestracji respondentów w Urzędzie Pracy przedstawione zostały na wykresie 4.

Wykres 4. Rejestracja osób bezrobotnych w Urzędzie Pracy

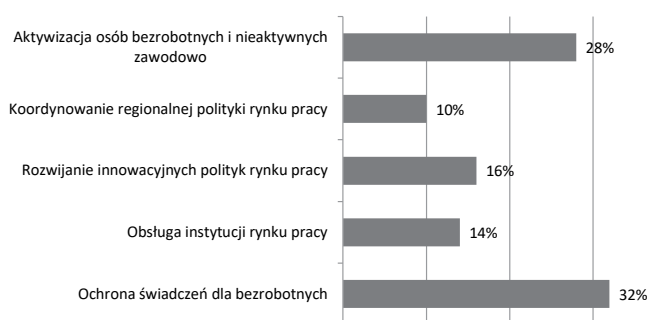


Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badani deklarują, że większość z nich (56%) jest zarejestrowana w Urzędzie Pracy. Warto dodać, że deklaracje rejestracji najczęściej składają bezrobotni z miast oraz osoby mające średnie wykształcenie. Respondenci, którzy nie są zarejestrowani w Urzędzie Pracy nie potrafią jednoznacznie stwierdzić, dlaczego do tej pory jeszcze się nie zarejestrowali.

W badaniu respondenci zostali zapytani, które działania podejmowane przez publiczne służby zatrudnienia (np. Wojewódzki Urząd Pracy) są dla nich najistotniejsze. Odpowiedzi na tak postawione pytanie przedstawione zostały na wykresie 5.

Wykres 5. Działania publicznych służb na rzecz zatrudnienia



Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

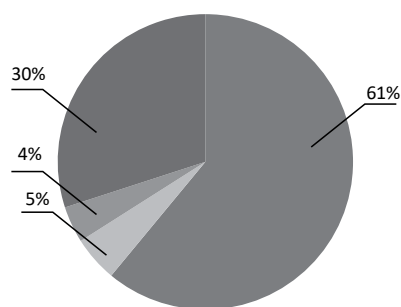
Zmiany zachodzące na rynku pracy dokonują się w wyniku procesów gospodarczych oraz społecznych i edukacyjnych, które wymagają od uczestników tych procesów coraz sprawniejszej adaptacji. Najwięcej respondentów, bo aż 32% uważa, że dla nich najistotniejszym zadaniem, jakie powinny podejmować publiczne służby zatrudnienia, to przede wszystkim ochrona świadczeń dla bezrobotnych, czyli koordynacja systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie tych świadczeń. Następnie respondenci wskazali aktywizację osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo (28% badanych), która gwarantuje wdrażanie projektów realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, czy świadczenie poradnictwa zawodowego. Respondenci wskazują, że przydatne byłoby zorganizowanie szkolenia, które pokaże jak prawidłowo przygotować *Curriculum Vitae*, czy też jak dobrze przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej. Kolejnym pożądanym działaniem jest rozwijanie innowacyjnych polityk rynku pracy (16% respondentów), czyli zlecenia działań aktywizacyjnych, a także obsługa Krajowego Funduszu Szkoleniowego oraz realizację programów regionalnych. Obsługa instytucji rynku pracy to kolejne działanie, które zdaniem bezrobotnych, jest istotne dla poprawy ich sytuacji na rynku pracy. Takie działania jak prowadzenie rejestru agencji zatrudnienia, prowadzenie rejestru instytucji szkoleniowych czy monitoring rynku pra-

cy wybiera 14% badanych. Tylko 10% badanych uważa, że istotne jest koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy, czyli realizacja działań sieci EURES – międzynarodowe pośrednictwo pracy, czy koordynowanie poradnictwa zawodowego w publicznych służbach zatrudnienia na terenie województwa. Zatem jak wynika z badań, podejmowane działania przez publiczne służby zatrudnienia na rzecz osób bezrobotnych, są zauważane przez osoby pozostające bez pracy, jednak ich zdaniem niektóre działania powinny być realizowane w sposób płynniejszy i na szerszą skalę, a nie tylko w niektórych regionach województwa mazowieckiego. Odpowiedzi respondentów na pytanie dotyczące poszukiwania zatrudnienia przedstawione zostały na wykresie 6.

Wykres 6. Poszukiwanie zatrudnienia

Czy obecnie poszukuje Pan/i pracy?

- Tak, szukam z zaangażowaniem
- Tak, od czasu do czasu przeglądając oferty
- Nie, właśnie znalazłem(a)m pracę i czekam na jej podjęcie
- Nie



Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Dwie trzecie respondentów (66%) deklaruje, że chciałoby zmienić swoją sytuację i poszukuje zatrudnienia, w tym 61% poszukuje pracy z pełnym zaangażowaniem, systematycznie przeglądając oferty pracy, biorąc udział w szkoleniach przygotowujących do efektywniejszego poszukiwania zatrudnienia. Natomiast 5% badanych deklaruje, że owszem poszukuje pracy, ale bez wielkiego zaangażowania, przeglądając od czasu do czasu oferty pracy. Tylko 4% spośród badanych znalazło pracę i czeka na jej podjęcie. Aż 30% respondentów nie szuka zatrudnienia pozostając na utrzymaniu pozostałych członków gospodarstwa domowego, dlatego status bezrobotnych wzbudza duże wątpliwości przyjmując definicję, że osoba bezrobotna to człowiek, który nie ma pracy, ale jest gotów ją podjąć i aktywnie jej poszukuje.

Respondentów, którzy określili się mianem bezrobotnych, zapytano do jakiego rodzaju wyrzeczeń są skłonni, aby otrzymać zatrudnienie. Z deklaracji wynika, że 75% badanych jest skłonnych do przekwalifikowania się lub

podjęcia nauki nowego zawodu. Dwie trzecie (65%) respondentów zgodziłoby się na pracę poza miejscem zatrudnienia, mając na uwadze związane z tym dojazdy. Natomiast 61% badanych deklaruje gotowość podjęcia każdej pracy, nawet mało płatnej, odbiegającej od ich zawodu — chcą poprawić swoją społeczno-ekonomiczną sytuację i są skłonni do każdej zaoferowanej pracy. 41% badanych chciałoby założyć własną działalność gospodarczą i skorzystać z przyznawanych na ten cel pieniędzy przez Urzędy Pracy. Tylko 30% badanych jest skłonna opuścić kraj i wyjechać za granicę w poszukiwaniu zatrudnienia. Natomiast 29% respondentów deklaruje gotowość przeprowadzki do innej miejscowości, gdyby wiązało się to z uzyskaniem zatrudnienia. Gotowość osób bezrobotnych do różnego rodzaju wyrzeczeń w celu znalezienia pracy rośnie, gdy rośnie stopa bezrobocia. Badani deklarują, że gdy słyszą informację, że stopa bezrobocia w ich regionie rośnie to 41% badanych wychodzi z założenia, że „nie warto szukać zatrudnienia, bo i tak się nie znajdzie”. Natomiast dla 59% badanych jest to wiadomość motywacyjna do większego zaangażowania i do większych poświęceń w poszukiwaniu pracy.

### Podsumowanie

Z przeprowadzonych badań wynika, że zjawisko bezrobocia występuje w 47% rodzin respondentów województwa mazowieckiego, a mianem bezrobotnego określa się 10% badanych. Liczni są bezrobotni (56%) zarejestrowani w Urzędzie Pracy, ale nadal w województwie mazowieckim bezrobocie ma charakter bezrobocia długotrwałego. Aż 55% osób bez pracy pozostaje dłużej niż rok. W tym 26% respondentów nie ma zatrudnienia od ponad pięciu lat, co jest bardzo niepokojącym faktem, ponieważ długoterminowy brak pracy może doprowadzić np. do depresji. Osoby bezrobotne mogą mieć obniżone samopoczucie, uczucie beznadziejności, brak motywacji do działania, mogą zacząć się izolować od towarzystwa, wszystkie te objawy należą do spektrum objawów depresji – choroby, która jest zagrożeniem współczesnego świata. Ważne dla osób bezrobotnych są działania podejmowane przez publiczne służby zatrudnienia, które mają pomóc im w szybszym znalezieniu pracy. Spośród badanych 66% deklaruje, że jest w trakcie poszukiwania pracy, natomiast 34% nie poszukuje zatrudnienia. Wysoka ranga zjawiska bezrobocia wynika z ekonomicznego, społecznego, a także politycznego znaczenia tego zjawiska. Bezrobocie nie tylko powoduje obniżenie standardu życia ludności oraz wpływa na dynamikę rozwoju gospodarczego, ale w dużej mierze decyduje o nastrojach społecznych. Ważne jest, aby rząd podejmował działania mające na celu ograniczenie bezrobocia osób znajdujących

się na rynku pracy, ale także prowadził działania mające na celu adaptację młodych ludzi, którzy po ukończeniu edukacji wchodzą na rynek pracy z obawami, że nie znajdą pracy. Wszelkie działania podejmowane przez publiczne służby zatrudnienia odgrywają istotną rolę w życiu bezrobotnych i powinny być kontynuowane oraz dostosowywane do wymagań współczesnego rynku pracy. Doradztwo zawodowe jest potrzebne nie tylko osobom bezrobotnym, ale także osobom młodym, którzy są na początku wyboru własnych ścieżek kariery zawodowej. Wszelkie szkolenia i doradztwa mogłyby kształtować młode osoby w kierunku, na który jest zapotrzebowanie w danym regionie. Warto podkreślić, że każde właściwe działania podejmowane na rzecz osób bezrobotnych mogą przyczynić się do obniżenia stopy bezrobocia w danym regionie, jeśli tylko zostaną one dostosowane do rzeczywistych potrzeb współczesnego rynku pracy.

### Bibliografia

1. Francik A., Poczowski A., (1996) *Wybrane problemy zatrudnienia i rynku pracy*, Kraków: Wydawnictwo Akademia Ekonomiczna w Krakowie.
2. Furmanek W., (2008) *Zarys humanistycznej teorii pracy człowieka (z perspektywy pedagogiki pracy)*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
3. Gębski M., (2011) *Bezrobocie świętokrzyskie*, Kielce: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach.
4. Kmieciak-Baran K., (2009) *Gdańsk, Bezrobocie czynnikiem marginalizacji i ubóstwa*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
5. Koral J., (2009) *Kulturowe aspekty polskiego bezrobocia*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
6. Kwiatkowski E., (2009) *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
7. Milewski R., (2015) *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
8. Mlonek K., (1992) *Tradycja badań bezrobocia w Polsce – zagadnienia metodologiczne*, „Wiadomości Statystyczne” nr 6.
9. Piłkuła N.G., (2014) *Marginalizacja na rynku pracy. Teorie a implikacje praktyczne*, Kraków: Wydawnictwo „Impuls”.
10. Pilch T., Bauman T., (2001) *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa: Wydawnictwo Żak.
11. Rokicki B., Arendt Ł., Kukulak-Dolata I., Hryniewicka A., (2012) *Bezrobocie – między diagnozą a działaniem*, Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Rozwoju Służb Społecznych.
12. Rosalska M., Wawrzonek A., (2015) *Wymiar aktywizacji zawodowej dorosłych. W poszukiwaniu metody*, Wrocław: Wydawnictwo Fundacji Familijny Poznań.
13. Szałkowski A., (1992) *Rynek pracy w procesie transformacji systemu gospodarczego*, Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
14. Unolt J., (1999) *Ekonomiczne problemy rynku pracy*, Katowice: Wydawnictwo Śląsk.
15. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. nr 99, poz. 1001).

